

واکاوی مفهوم مشارکت در محیط در بازار تبریز*

مینو قره‌بگلو*، بهروز توکلی، رعنا سینماراصل

۱- استادیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز (نویسنده‌ی مسئول) M.gharehbaglou@tabriziau.ac.ir

۲- مربی، گروه هنر و معماری، دانشگاه پیام‌نور تهران، ایران tavakkoli@pnu.ac.ir

۳- دانشجوی کارشناسی‌ارشد مهندسی معماری اسلامی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز

r.cenmar@tabriziau.ac.ir

چکیده:

جلب مشارکت و حمایت افراد در ساخت و نگهداری فضاهای شهری یکی از عوامل توسعه‌ی پایدار و از راهبردها و ضروریات پیش روی طراحان در جهت بهبود شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شهرهای تاریخی در جوامع حاضر محسوب می‌شود. مفهوم مشارکت از دهه‌ی ۱۹۶۰ به بعد در طراحی و برنامه‌ریزی شهری مورد توجه قرار گرفته است و نظریه‌پردازان تئوری‌های مختلفی را در این باره ارائه کردند. در دوره معاصر که سیاست‌های توسعه شهری دگرگونی‌های جمعیتی، اقتصادی و تکنولوژیک را در شهرها پدید آورده، نحوه‌ی جلب مشارکت افراد در فرآیند ساخت و نگهداری محیط اهمیت ویژه‌ای یافته است. در مقاله‌ی حاضر جهت رسیدن به اصول و معیارهای مشارکت در محیط متناسب با فرهنگ جامعه و ارزیابی مشارکت در بازار تبریز، با روش تفسیری-تحلیلی و براساس مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی‌های میدانی ابتدا مفهوم مشارکت در محیط از منظر اندیشمندان، و سطوح مختلف مشارکتی واکاوی شد و در وحله‌ی بعدی عوامل شکل‌گیری مشارکت در جامعه‌ی سنتی و تاثیر و تاثیر معمار در نحوه‌ی شکل‌گیری مشارکت بررسی و پس از تحلیل و بازتعریف ساختار و ارزشهای فضایی بازار تبریز عوامل جذب مشارکت افراد مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان از این دارد که بازار سنتی تبریز با توجه به نیازهای کاربر شکل گرفته و با قابلیت انعطاف‌پذیری بالا با وجود دگرگونی‌های معماری و شهرسازی در دوران معاصر که بر بافت محدوده‌ی بازار تحمیل شده به فعالیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود در طول تاریخ ادامه داده است و نه تنها در زمان و مکان خود ایستا نبوده بلکه با قابلیت‌هایی چون مرکز برگزاری مراسمات و آیین‌ها، انعطاف‌پذیری بالا، عدالت فضایی، ادغام کاربری‌ها و امکان استفاده‌ی اقشار مختلف از آن به عنوان الگوی بی‌نظیر شکل‌گیری مفاهیم شهری چون مشارکت مطرح است.

واژه‌های کلیدی: مشارکت، بازار، تبریز، محیط

* این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی‌ارشد معماری اسلامی نگارنده‌ی سوم با عنوان "طراحی باهمستان آیینی با رویکرد مشارکتی در شهر تبریز" است که با راهنمایی و مشاوره نگارندگان اول و دوم مقاله در دانشگاه هنر اسلامی تبریز در دست انجام است.